

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра психології та педагогіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної та
навчальної роботи

А.М. Мартиненко А.М. Мартиненко

2024 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки бакалавра

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 053 «Психологія»

(код і назва спеціальності)

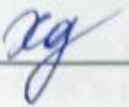
**Полтава
2024 рік**

11/15

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологічна експертиза» для студентів (ОС бакалавр) спеціальності 053 «Психологія». Складена відповідно до освітньої програми «Практична психологія» 2021 року.

Розробник: Чепур О. О. старший викладач кафедри психології та педагогіки, доктор філософії

Погоджено

Гарант освітньої програми Євгенія ХОМЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від «24» серпня 2024 року № 1

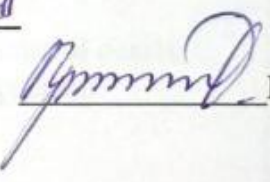
Т.в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки Вікторія ШЕВЧУК

«24» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

Голова навчально-методичної комісії

 Віктор ЧЕРНИШОВ

«28» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС –5	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов’язкова
Загальна кількість годин – 150		
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		4-й
		Семестр
		8-й
		Лекції
Індивідуальне завдання –не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	30 год.
		Практичні, семінарські
		30 год
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		90 год.
		Індивідуальна робота:
		-
		Вид контролю: диференційований залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60/90

2. Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни є: ознайомити студентів з основними питаннями психологічної експертизи, особливостей планування експертного дослідження; сформулювати здатність самостійно планувати та проводити психологічну експертизу, вибирати адекватні методи для дослідження особливостей особистості, виявляти та вивчати особистісні якості, індивідуально- психологічні та психофізіологічні особливості особистості.

Протягом опанування курсу студенти повинні набути таких **компетентностей**:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК7. Здатність аналізувати та систематизовувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни «Психологічна експертиза» є «Інноваційні технології в психології», «Психодіагностика».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими вміннями й навичками:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних знань.
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікативних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР4. Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
- ПР5. Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність отриманих результатів психологічного дослідження, дотримуватися процедури дослідження.
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.
- ПР10. Формувати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР11. Складати та реалізувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний порогов рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЕКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень Компетентності
90 – 100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82 – 89	B	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74 - 81	C	Добре	Здобувач загалом добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64 - 73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.

			подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	
60 – 63	Е	Достатньо	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
35 - 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький , не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний , Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Під час вивчення дисципліни «Психологічна експертиза» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

стандартизовані письмові тести для здійснення поточного/проміжного контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу (здійснюється під час проведення практичних занять).

презентації результатів виконаних завдань;

модульна контрольна робота у вигляді стандартизованого письмового тестування (проводиться на останньому практичному занятті) для здійснення підсумкового контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу.

диференційований залік у вигляді тестового завдання.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основні поняття в галузі психологічної експертизи

Тема 1. Теоретичні основи психологічної експертизи.

Психологічна експертиза – як напрям діяльності практичного психолога. Експерт: рівень вимог до спеціаліста. Компетентність як міра професіоналізму експерта. Об'єктивний і суб'єктивний методи добору експертів. Принцип формування експертної колегії. Професійна етичність та конфіденційність експерта. Етапи діяльності у роботі експерта. 1.

Проблематика експертної діяльності. Поняття алгоритму проведення експертизи.

Практичне заняття № 1-2

Тема 2. Методи дослідження в психологічній експертизі

Системний підхід до вивчення особистості в психологічній експертизі. Метод спостереження і його модифікації. Метод експерименту в психологічній експертизі. Методи опитування (анкетування, інтерв'ю). Метод тестів і межі його застосування в експертній діяльності психолога. Соціометрія та її модифікації. Метод психологічного аналізу документів. Контент-аналіз. Біографічні методи.

Практичне заняття № 2

Змістовний модуль 2. Діяльність практичного психолога в рамках судової психологічної експертизи.

Тема 3. Судово-психологічна експертиза, основні поняття та правове регулювання.

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність судового експерта-психолога. Об'єкт та предмет судової психологічної експертизи. Межі компетенції судового експерта при проведенні психологічних експертиз. Визначення поняття судового експерта, його права та обов'язки. Права та обов'язки учасників психологічного дослідження. Особливості роботи судового експерта державної установи та експерта, який не є працівником державної установи. Поняття методика судово-психологічної експертизи.

Практичні заняття № 3

Тема 4. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх.

Дослідження впливу вікових особливостей на наступний розвиток особистості правопорушника. Психологічний портрет неповнолітнього правопорушника. Психологічні особливості злочинної поведінки неповнолітніх. Особливості проведення судової психологічної експертизи неповнолітнього правопорушника. Основні методи дослідження особистості неповнолітнього правопорушника. Алгоритм дослідження особи неповнолітнього.

Практичне заняття №4-5

Тема 5. Судово-психологічна експертиза обвинувачених

Мотивація злочинної поведінки особистості. Особливості когнітивної сфери обвинуваченого в кримінальних ситуаціях. Емоційно-вольова регуляція поведінки особистості в умовах злочину: емоційний стрес, фрустрація, фізіологічний афект. Роль ситуації у вчиненні злочину. Види судово-психологічних експертиз.

Практичне заняття №6-7

Тема 6. Судово-психологічна експертиза свідків і потерпілих

Судово-психологічна експертиза неповнолітніх. Урахування підліткової і юнацької психології свідків і потерпілих. Судово-психологічна експертиза свідків і потерпілих. Судово-психологічна експертиза здатності сприймати важливі для справи обставини і давати по них показання. Судово-психологічна експертиза потерпілих у справах про сексуальні злочини. Особливості використання психодіагностичного інструментарію відповідно до об'єкта дослідження. Алгоритм проведення судово-експертного дослідження відповідно до предмету дослідження та кримінально-значимої ситуації.

Практичне заняття №8-9

Тема 7. Специфічні види судово-психологічної експертизи.

Судово-психологічна експертиза у цивільних справах. Судово-психологічна експертиза у справах (питаннях) про заподіяння моральної шкоди. Судово-психологічна експертиза у справах про події, пов'язані з управлінням технікою. Судово-психологічна експертиза пов'язана із

сексуальними злочинами (в тому числі сексуального рабства). Судово-психологічна експертиза дитячо-батьківських відносин. Посмертна судово-психологічна експертиза.

Практичні заняття № 10-11

Тема 8. Комплексі експертизи в юридичній психології

Комплексні експертизи за участю психолога. Комплексна психолого-лінгвістична експертиза. Комплексна психолого-психіатрична експертиза. Комплексна психолого-педагогічна експертиза. Комплексна психолого-почеркознавча експертиза.

Практичні заняття №12

Змістовний модуль 3. Інші види експертної діяльності практичного психолога

Тема 9. Особливості проведення практичним психологом трудової експертизи

Сутність трудової експертизи та завдання. Психологічні особливості трудової експертизи. Об'єкт та предмет трудової експертизи. Види трудової експертизи. Методи проведення експертизи.

Практичні заняття № 13

Тема 10. Основи конфліктологічної експертизи

Конфліктологічна експертиза – як особливий вид експертизи. Етапи конфліктологічної експертизи. Питання конфліктологічної експертизи. Методи конфліктологічної експертизи. Висновки конфліктологічної експертизи.

Практичне заняття №14

Тема 11. Роль практичного психолога у проведенні експертизи психодіагностичного інструментарію

Специфіка психологічного та соціологічного інструментарію. Вимоги щодо використання психодіагностичного інструментарію в системі освіти. Алгоритм проведення експертизи. Експертиза психодіагностичного інструментарію. Експертиза корекційно-розвивальних програм. Схема комплексної психолого-педагогічної експертизи навчальних матеріалів. Формування експертного висновку та структура аналітичного звіту.

Практичне заняття №15

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		Л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1. Основні поняття в галузі психологічної експертизи						
Тема 1. Теоретичні основи психологічної експертизи.	14	2	2			10
Тема 2. Методи дослідження в психологічній експертизі	14	2	2			10
Змістовний модуль 2. Діяльність практичного психолога в рамках судової психологічної експертизи.						
Тема 3. Судово-психологічна експертиза, основні поняття та правове регулювання.	14	2	2			10
Тема 4. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх.	13	4	4			5
Тема 5. Судово-психологічна експертиза обвинувачених	13	4	4			5
Тема 6. Судово-психологічна експертиза свідків і потерпілих	13	4	4			5

Тема 7. Специфічні види судово-психологічної експертизи.	13	4	4			5
Тема 8. Комплексі експертизи в юридичній психології	14	2	2			10
Змістовний модуль 3. Інші види експертної діяльності практичного психолога						
Тема 9. Особливості проведення практичним психологом трудової експертизи	14	2	2			10
Тема 10. Основи конфліктологічної експертизи	14	2	2			10
Тема 11. Роль практичного психолога у проведенні експертизи психологічного інструментарію	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	28	4	4	-	-	20
Разом за змістовим модулем 2	80	20	20			40
Разом за змістовим модулем 3	42	6	6			30
Усього годин	150	30	30	-	-	90

9. Перелік питань для семінарських занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
	Семінарські заняття не передбачені.	

10. Перелік питань для практичних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
1	Загальні поняття психологічної експертизи	2
2	Особливості застосування методів психології в експертній практиці практичного психолога	2
3	Процедура призначення і проведення судової психологічної експертизи (загальні положення)	2
4	Особливості призначення судової психологічної експертизи неповнолітніх	2
5	Методи дослідження неповнолітніх в рамках судової-психологічної експертизи	2
6	Особливості призначення судової психологічної експертизи обвинувачених	2
7	Процедура дослідження обвинувачених в рамках судової-психологічної експертизи	2
8	Особливості призначення судової психологічної експертизи свідків і потерпілих	2
9	Процедура дослідження свідків і потерпілих в рамках судової-психологічної експертизи	2
10	Особливості призначення та проведення судової психологічної експертизи в цивільних справах	2
11	Особливості призначення та проведення судової психологічної експертизи в кримінальних провадженнях	2
12	Межі компетенції експерта-психолога при проведенні комплексних експертиз	2
13	Процедура проведення трудової експертизи	2
14	Процедура проведення конфліктологічної експертизи	2
15	Процедура проведення експертизи психодіагностичного інструментарію	2
	Усього	30

11. Перелік питань для лабораторних робіт

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
	Лабораторні заняття не передбачені	

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися користуватися бібліотечними фондами і каталогами, працювати з історичними та літературними джерелами, складати конспекти, аналізувати матеріал, порівнювати різні наукові концепції та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій навчальній програмі дисципліни;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри);
- підготовка до складання диференційованого заліку за запитаннями.

Питання для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
1.	Теоретичні основи психологічної експертизи. Основні обов'язки експерта в процесі проведення психологічної експертизи. Важливість фахової підготовки експерта. Пізнавальні та оціночні аспекти діяльності експерта. Професійна етичність та конфіденційність експерта. Етапи діяльності у роботі експерта. Висновок експерта його різновиди та загальна структура. Характеристика відповідей у висновках експерта. Чим відрізняється спеціаліст від експерта? Які критерії необхідні щоб стати експертом? Що входить у межі компетенції експерта-психолога? Які ви знаєте види психологічної експертизи? Зі скількох частин складається висновок експерта? Які відповіді може надати експерт у висновку?	10
2.	Методи дослідження в психологічній експертизі Основна класифікація методів дослідження. Загальнонаукові та спеціальні методи в проведенні психологічного дослідження. Охарактеризуйте методи дослідження в психологічній експертизі відповідно до об'єкта психологічного дослідження. В якій послідовності доцільно застосовувати методи дослідження в процесі психологічної експертизи? В яких видах психолог при проведенні експертизи застосовує метод контент-аналізу? Яка мета методу біографічного дослідження при проведенні психологічної експертизи? Назвіть види психологічних експертиз при яких доцільно застосовувати психодіагностичні опитувальники.	10
3.	Судово-психологічна експертиза, основні поняття та правове регулювання. Підстави для призначення судово-психологічної експертизи. Які документи регламентують діяльність експерта-психолога? Структура психологічного дослідження в судово-психологічній експертизі. Які види експертиз Ви знаєте? Дайте їх коротку характеристику. З яких частин складається висновок експерта для подання до суду? Об'єкт судово-психологічної експертизи. Що є предметом судово-психологічного експертного дослідження? На які питання, що поставлені перед	10

	експертом-психологом, він не повинен відповідати? Межі компетенції судової психологічної експертизи. Основні принципи юридичної психології.	
4.	Судово-психологічна експертиза неповнолітніх. Характеристика вікових категорій «малолітня» та «неповнолітня» особа в юридичній психології. Специфіка дослідження малолітніх дітей. Специфіка дослідження підлітків. Мотивація злочинної поведінки підлітків. Характеристика запитань, що ставляться перед експертом психологом, щодо дослідження неповнолітньої особи. Психологічні методи дослідження неповнолітнього. Види судово-психологічних експертиз за участі неповнолітнього. Які види експертиз неповнолітніх проводять в рамках кримінального провадження? Які основні завдання вирішує психологічна експертиза неповнолітніх? Які ви знаєте основні мотиваційні чинники злочинної поведінки підлітка?	10
5.	Судово-психологічна експертиза обвинувачених Визначте поняття девіантної та делінквентної поведінки. Особливості проведенні дослідження на визначення психологічного портрету невідомого злочинця. Поняття «стрес» та «фрустрація». Розмежування понять «сильного душевного хвилювання» та «емоційного стресу». Методи дослідження когнітивної сфери особистості. Методи дослідження стану стресу та фрустрації. Біографічний метод та його роль в дослідженні обвинувачених. Патерни поведінки та особливості їх дослідження. Які основні ознаки діагностики стану фізіологічного афекту особи? Чим відрізняється стан фрустрації від стану фізіологічного афекту? Які основні методи дослідження можна використати при експериментальному дослідженні особи в умовах судової психологічної експертизи? Чим відрізняється поняття мотиву в психології та юриспруденції? Вкажіть основні межі компетенції експерта психолога при проведенні психологічної експертизи обвинувачених?	5
6	Судово-психологічна експертиза свідків і потерпілих Загальна характеристика методів дослідження пізнавальної сфери дітей різного віку. Особливості методики «Зелена кімната». Психодіагностика тривожних станів дітей. Психологічні особливості допиту малолітніх на неповнолітніх дітей. Ознаки стресу у дитячих поведінкових проявах. Психодіагностичні ознаки щирості/нещирості дитячого віку. Визначення поняття моральні страждання. Алгоритм дослідження наявності у особи моральних страждань. Поняття про інтенсивність та пролонгованість у часі моральних страждань.	5
7	Специфічні види судово-психологічної експертизи. Структура сім'ї. Склад сім'ї, сімейні підсистеми. Основні параметри сім'ї. Сімейні функції та сімейна структура. Сімейні відносини. Які основні методи визначення сімейних взаємовідносин ви знаєте? Які проєктивні методики можна використати для діагностики ставлення дитини до сімейної ситуації? Інженерно-психологічна експертиза дорожньо-транспортної пригоди. Психологічні аспекти дослідження особи після ДТП. Основні запитання, що ставляться на вирішення експерту-психологу в рамках експертизи дорожньо-транспортної пригоди? Характеристика комунікативної взаємодії особи, що зафіксована на відеозаписі слідчих дій. Дослідження особливостей мовлення особи. Можливості та обмеження застосування психологічного впливу слідчого під час допиту.	5
8	Комплексні експертизи в юридичній психології Психологічний аналіз тексту, як основа дослідження в психолого-лінгвістичному дослідження. Основні питання які ставлять експерту для	5

	вирішення завдань психолого лінгвістичної експертизи. Авторознавчна експертиза та роль практичноо психолога в ній. Визначення меж компетенції експерта-психолога та експерта-психіатра. Поняття осудності та неосудності особи. Межі компетенції експерта психолога під час дослідження осіб, які мають психічні розлади. Роль психолога в комплексній психолого-педагогічній експертизі. Основні питання, які вирішує психолог в рамках психолого-педагогічної експертизи. Можливості психологічного дослідження почерку. Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію. Діяльність Українського науковометодичного центру практичної психології і соціальної психології. Характеристика вербальних та невербальних компонентів. Психолінгвістичні показники та психографологічні особливості письмової продукції.	
9	Особливості проведення практичним психологом трудової експертизи Компетенція трудової психологічної експертизи. Види професійної експертизи. Історія впровадження психологічного випробування в ситуаціях відбору. Принципи проведення трудової психологічної експертизи. Професіограма і психограма працівника. Експертна оцінка робочих стосунків в організації. Специфіка ретроспективної трудової експертизи. Основні принципи роботи психолога з професіограмою? Які інструментальні методи застосовують психологи для дослідження уваги та швидкості реакції в трудовій експертизі? Які основні завдання експерта-психолога при проведенні трудової експертизи? Експертиза соціально-психологічного клімату в колективі. Зв'язок трудової експертизи з проблемами професійної орієнтації, професійної інформації та профвідбору. Необхідні умови для проведення експертизи: запит на проведення експертизи, наявність об'єкта, процедурних правил, визначеної шкали оцінювання.	10
10	Основи конфліктологічної експертизи Поняття про конфлікт. Стадії проведення експертизи конфлікту. Зміст конфліктологічної психологічної експертизи. Особливості експертизи ситуації у регіоні. Підходи до здійснення експертизи внутрішньоорганізаційних конфліктів. Експертиза конфліктогенів спілкування. Роль психолога як арбітра у розв'язанні конфлікту. Які основні види конфліктів ви знаєте? Які психологічні методи та прийоми використовує психолог для вирішення конфліктних ситуацій в колективі?	10
11	Роль практичного психолога у проведенні експертизи психодіагностичного інструментарію Напрями психологічних і соціологічних досліджень у проведенні експертизи психологічного інструментарію. Структурні компоненти діагностичних програм. Характеристика ефективності психологічних методик. Критерії затвердження психодіагностичного інструментарію. Види діагностик. Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки. Як відбувається оформлення переліку психодіагностичного інструментарію? Яка структура висновку експертної комісії? За яким принципом відбувається оформлення психокорекційного комплексу?.	10
	Усього	90

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено планом.

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання:

Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, створення проблемних ситуацій; групового вирішення проблемних задач); частково-пошуковий (евристичних запитань); дослідницький (есе, наукові доповіді).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (бесіда, пояснення); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання); інтерактивні (мозковий штурм).

Методи за формою організації навчання: лекції (проблемна лекція); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, науково-дослідна робота студентів); виробничі практики.

Методи оцінювання: усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний) письмовий контроль (письмовий фронтальний); тестовий контроль; метод самоконтролю.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, тестування та самостійна й індивідуальна робота										Диференційований залік	Сума	
Змістовний модуль 1		Змістовний модуль 2						Змістовний модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			T11
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	10	30	100
12		36						22				

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни «Психологічна експертиза» за видами робіт

Види робіт/контролю	Перелік тем														
	Тема 1.	Тема 2	Тема 3.	Тема 4.	Тема 5.	Тема 6.	Тема 7.	Тема 8.	Тема 9.	Тема 10.	Тема 11.				
												Практичне/лабораторне заняття			
												1	2	3	4
Опитування	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Тестування			1		1		1	1							
Поточна контрольна робота		2		-	-				2						2
Виконання практичних/лабораторних завдань	2	2		2	2	2				2	2	2			
Виконання завдань самостійної роботи	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Всього за темами	6	8	5	6	7	6	5	7	6	6	6	8			
Диф.залік	30														
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100														

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами опитування

Бали	Критерії оцінювання
2	Питання розкрито повністю, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання. Студент вільно володіє науково-понятійним апаратом.
1	Механічне відтворення матеріалу з деякими помилками, неточності у використанні науково-понятійного апарату.
0	Відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних/лабораторних завдань

Бали	Критерії оцінювання
2	Виконано завдання практичної роботи в повному обсязі, належним чином оформлено висновки, в яких відображено здатність до практичного застосування отриманих знань.
1	Виконано завдання практичної роботи із несуттєвими помилками або не в повному обсязі, оформлено висновки, які частково розкривають практичне завдання.
0	Не виконано практичну роботу або виконано із суттєвими помилками.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів (наприклад, $0,1 \times 10 = 1$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали	Критерії оцінювання
2	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, не містить помилок, що дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти на високому рівні.
1	Виконання завдань самостійної роботи здійснене не у повному обсязі, містить несуттєві помилки, що дає можливість оцінити рівень формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти як достатній.
0	Завдання самостійної роботи не виконано та/або результати не відповідають поставленим завданням та/або завдання виконано із суттєвими помилками.

Шкала та критерії оцінювання виконання контрольної роботи

Бали	Критерії оцінювання
2	Відповідь надана у письмовій формі, повна (не менше 90% потрібної інформації) та правильна.
1	Відповідь надана у письмовій формі, достатньо повна (не менше 75% потрібної інформації) або повна з незначними неточностями.
0,5	Відповідь надана у письмовій формі, коротка (менше 30% потрібної інформації) із помилками.
0	Відповідь відсутня.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82-89	B – дуже добре	4 – добре
74-81	C – добре	
64-73	D – задовільно	3 – задовільно
60-63	E – достатньо	
35-59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0-34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них :

при семестровому контролі у вигляді диференційованого заліку на поточний контроль може бути відведено від 70 до 100 балів (для допуску до диференційованого заліку необхідно мати не менше 35 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються так (розподіл орієнтовний):

- робота на практичних заняттях (відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 70 балів.

Присутність на лекціях і семінарах не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене

заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем є диференційований залік. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка»

17. Методичне забезпечення

1. Робоча програма з дисципліни «Психологічна експертиза» / Укл. О.О. Чепур. Полтава, 2024 року. – 16 с. (Електронна версія в електронній бібліотеці Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»).

2. Методичні вказівки до практичних робіт з дисципліни «Психологічна експертиза» / Укл. О.О. Чепур. Полтава, 2024 року. – 20 с. (Електронна версія в електронній бібліотеці Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»).

18. Рекомендована література

Базова

1. Гірник А. М. Конфліктологічна експертиза: специфіка і принципи. Київ: Освіта, 2001. 383 с.

2. Дерев'янка С.П., Примак Ю. В. Психолого-педагогічна експертиза [Електронний ресурс] : хрестоматія / Укладачі: С. П. Дерев'янка, Ю. В. Примак. Чернівці: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2021. 280 с. Режим доступу: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7331/1/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0.pdf>

3. Діденко Г.О., Єфімова А.В., Теніченко К.О., Ревенко С.П. Особливості організації та проведення тренінгів в рамках діяльності соціально-психологічної служби: практ. Для фах. соц.-псих. Служб / Г. О. Діденко, А. В. Єфімова, К. О. Теніченко, С. П. Ревенко. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2024 144 с.

4. Долинська Л. В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту: навч. посібн. 5-те вид. К. Каравелла, 2022. 304 с.

5. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.:

6. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза: навч. посіб.; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : ХНУВС, 2012. 300 с.

7. Кириченко В.В. Психологія праці та інженерна психологія : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 240 с.

8. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.

9. Медична психологія : в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г. Я. Пилягіна, О. О. Хаустова, О. С. Чабан та ін.] ; за ред. Г. Я. Пилягіної. Вінниця : Нова Книга, 2020. 288 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про судову експертизу» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом МЮ України від 08.10.1998р. № 53/5 (зі змінами). [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

3. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затверджена наказом МЮ України від 12.12.2011 № 3505/5 (зі змінами). [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>
4. Наказ МОН від 20.04.2001 № 330 «Про затвердження Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0330290-01#Text>
5. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України №865 від 08.05.2018 (зі змінами). [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>
10. Бабенко О. О. Проблеми використання тестових методик при проведенні судово-психологічної експертизи / О.О.Бабенко // Психологічна освіта в Україні: традиції сучасність та перспективи, 21-22 квітня 2017 року: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди святкування 50-річчя від початку фахової підготовки психологів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Дня психолога/ За ред І.В. Данилюка. К.: Логос, 2017. 314 с.
11. Бенько Л. Нормативна і девіантна поведінка особистості в умовах соціалізації. Соціальна психологія. 2006. № 5. С. 64–69.
12. Бондар М. Є. Проблемні питання застосування експертних методик при проведенні конкретних досліджень [Електронний ресурс] Криміналістика и судова експертиза : міжвід. наук.-метод. зб. / М-во юстиції України, Київ. н.-д. ін-т судових експертиз. Київ, 2013. Вип. 58(1). С. 116–124. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58(1)_15)
13. Буняк Н.А. Психологічна експертиза: навч. посібн. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 150 с.
14. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
15. Журавльова М. О. Принцип збереження системи як визначальний у справах зі встановлення місця проживання дитини. Вісник ОНДІСЕ. Науково-практичне електронне видання. Одеса. Вип.1 2017. С. 36-40. – Режим доступу: <http://ondise.od.ua/DOC/vipusk/misceditina.pdf>
16. Кобера А. В. Теоретичні аспекти судово-психологічної експертизи емоційних станів [Електронний ресурс]. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія: Психологія і педагогіка. Острог, 2010. Вип. 16. С. 113–119. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2010_16_14
17. Перепічка О. І. Комплексна експертиза та комплекс експертиз: порівняльний аналіз освіти [Електронний ресурс]. Криміналістика і судова експертиза : міжвід. наук.-метод. зб. / М-во юстиції України, Київ. н.-д. ін-т судових експертиз. Київ, 2013. Вип. 58(2). С. 123–126. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58\(2\)_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58(2)_25)
18. Робочий зошит з психології: методичний посібник / Укладачі: Лариса Бутузова, Світлана Дмитрієва, Світлана Максимець. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 136 с.
19. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
20. Чепур О.О. Розуміння сутності правомірного психологічного впливу слідчими як предиктор його ефективного використання у професійній діяльності. Вісник Запорізького університету. Проблеми сучасної психології 2020. Вип. 1 (17) С. 132-138.
21. Черезова І.О. Психологічна експертиза: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Бердянськ: БДПУ, 2018. 262 с. - Режим доступу: <https://cutt.ly/lnk0F8o>
22. Яблонський А. І. Функціональні компоненти експертної діяльності психолога: теоретичний аналіз [Електронний ресурс]. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. Херсон, 2015. Вип. 4. С. 105–109. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhpn_2015_4_23
23. Яворенко О. Б. Методичні підходи до клініко-психологічної діагностики інвалідів з серцево-судинними захворюваннями в практиці МСЕК [Електронний ресурс] : метод. рек. /

уклад.: О. Б. Яворовенко, Н. М. Беляєва, С. І. Семененко. Вінниця, 2009. 36 с. – Режим доступу: <https://dspace.vnmu.edu.ua/123456789/3055>

24. Valsiner, J., Marsico, G., Chaudhary, N., Sato, T., & Dazzani, V. (Eds.) (2016). Psychology as the science of human being. Cham, CA: Springer.

25. Cornejo, C., Marsico, G., & Valsiner, J. (Eds.) (2018). I activate you to affect me (Vol. 2, Annals of cultural psychology series). Charlotte, NC: Information Age Publishers.

19. Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу на дистанційній платформі «Психологічна експертиза» (053) <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=5840>
2. Реєстр методик проведення судових експертиз <https://rmpse.minjust.gov.ua/>
3. Реєстр атестованих судових експертів <https://rase.minjust.gov.ua/search/getForm>
4. <http://libfree.com/psychology>
5. <http://pidruchniki.com/psychology>
6. <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/784/>
7. <http://readbookz.com/books/172.html>
8. <http://subject.com.ua/psycholog>